

Ягунов Д. В.

Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства,
захисту власності, приватного і сімейного життя).

4-те вид., перероб, і доп. За ред. Й.Л. Бронза.
Зі вст. сл. Й.Л. Бронза, А.Є. Костіна та Д. В. Ягунова.
Одеса : Фенікс, 2019. 502 с.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Стаття 1

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПОВАЖАТИ ПРАВА ЛЮДИНИ

Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в розділі I цієї Конвенції.

Субсидіарність

Головна відповідальність за здійснення та забезпечення дотримання гарантованих прав і свобод покладається на *національні органи влади*. Таким чином, механізм звернення до Суду із скаргою є *субсидіарним* стосовно національних систем захисту прав людини.

«*De Souza Ribeiro v. France*» [GC], n. 77¹;
«*Kudła v. Poland*» [GC], n. 152

Принцип субсидіарності перебуває в самій основі Конвенції та впливає зі статей 1 та 19 Конвенції разом.

«*Austin and Others v. the UK*» [GC], n. 61²

Суд передбачено як субсидіарний орган щодо національних систем захисту прав людини.

«*Austin and Others v. the UK*» [GC], n. 61

Суд *не* може і *не* повинен перебирати на себе функції держав, чия відповідальність полягає в забезпеченні фундаментальних прав та свобод, які

---

¹ «*Souza Ribeiro v. France*» [GC], application № 22689/07, judgment 13.12.2012

² «*Austin and Others v. the UK*» [GC], applications № 39692/09, № 40713/09, № 41008/09

**Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства,
захисту власності, приватного і сімейного життя).**

4-те вид., перероб, і доп. За ред. Й.Л. Бронза.
Зі вст. сл. Й.Л. Бронза, А.Є. Костіна та Д. В. Ягунова.
Одеса : Фенікс, 2019. 502 с.

повинні охоронятися на національному рівні.

«*Russell Knaggs and Ramzy Khachik v. the UK*» (dec.), n. 153³

Суд повинен бути обережним при перебиранні на себе функції оцінки фактів, належної суду першої інстанції, у тих випадках, коли це не є неминучим у світлі обставин конкретної справи. Як правило, якщо відбулося національне судове провадження, до функцій Суду не входить підміна власною оцінкою фактів тієї оцінки, яку зробили національні суди, і саме останні повинні встановлювати факти на основі доказів, які вони мають у наявності.

«*Austin and Others v. the UK*» [GC], n. 61

При оцінці доказів Суд прийняв стандарт доказування «*поза розумним сумнівом*». Однак Суд ніколи не мав наміру перейняти підхід національних правових систем, які використовують цей стандарт. Роль Суду полягає в ухваленні рішень не щодо кримінальної або цивільної відповідальності, а щодо відповідальності держав за Конвенцією.

«*Hassan v. the UK*» [GC], n. 48⁴

Специфіка завдання Суду за статтею 19 Конвенції – забезпечення дотримання державами їхніх зобов'язань щодо гарантування основних прав, закріплених у Конвенції, – обумовлює підхід Суду до питань доказів і доказування. У провадженні в ньому немає жодних процесуальних бар'єрів для прийнятності доказів або заздалегідь визначених формул для їх оцінки. Суд робить висновки, які, на думку Суду, підтримуються вільною оцінкою всіх доказів, у тому числі такі висновки, які випливають з фактів та позицій сторін.

«*Hassan v. the UK*» [GC], n. 48

Висновки національних судів не є обов'язковими для Суду. Проте Суд може зробити свою власну оцінку фактів у світлі всіх наданих йому матеріалів. Зазвичай він вимагатиме наявності *переконливих підстав*, які могли б привести до того, щоб він переглянув висновки щодо фактичних обставин, яких дійшли національні суди.

«*Giuliani and Gaggio v. Italy*» [GC], n. 180⁵;

«*Austin and Others v. the UK*» [GC], n. 61

Загальні положення щодо юрисдикції держави

³ «*Russell Knaggs and Ramzy Khachik v. the UK*» (dec.), applications № 46559/06, № 22921/06

⁴ «*Hassan v. the UK*», application № 29750/09, judgment 16.09.2014

⁵ «*Giuliani and Gaggio v. Italy*» [GC], application № 23458/02, judgment 24.03.2011

**Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства,
захисту власності, приватного і сімейного життя).**

4-те вид., перероб, і доп. За ред. Й.Л. Бронза.
Зі вст. сл. Й.Л. Бронза, А.Є. Костіна та Д. В. Ягунова.
Одеса : Фенікс, 2019. 502 с.

Зобов'язання держави обмежується «*гарантуванням*» прав і свобод особам, які перебувають під її «*юрисдикцією*».

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 130⁶;
«*Nada v. Switzerland*» [GC], n. 117⁷

Суд нагадує, що концепція «*юрисдикції*» у розумінні статті 1 Конвенції вважається такою, що відображає значення цього терміну в міжнародному публічному праві.

«*Belozorov v. Russia and Ukraine*», n. 85⁸;
«*Gentilhomme, Schazff-benhadj and Zerouki v. France*», n. 20⁹;
«*Vlastimir and Borka Banković, Živana Stojanović, Mirjana Stoimenovski, Dragana Joksimović and Dragan Suković v. Belgium, the Czech Republic, Denmark, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Spain, Turkey and the UK*» [GC] (dec.)¹⁰

Держава несе відповідальність за статтею 1 Конвенції за всі дії і бездіяльність її органів, незалежно від того, чи є відповідний акт або бездіяльність наслідком національного законодавства чи наслідком необхідності дотримання міжнародно-правових зобов'язань. Стаття 1 Конвенції не передбачає будь-якого розмежування залежно від виду норми чи заходу, про який йдеться, і не виключає будь-якої частини «*юрисдикції*» держави з критичного аналізу за Конвенцією.

«*Nada v. Switzerland*» [GC], n. 168

«*Юрисдикція*» за статтею 1 Конвенції є *граничним критерієм*. Наявність факту здійснення юрисдикції є *необхідною умовою* для того, щоб державу можна було вважати такою, що несе відповідальність за дії або бездіяльність, які можна поставити їй у провину і які породжують підстави для скарги про порушення прав і свобод, передбачених Конвенцією.

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 130;
«*Nada v. Switzerland*» [GC], n. 117

Територіальний принцип

⁶ «*Al-Skeini and Others v. the UK*», application № 55721/07, judgment 07.07.2011

⁷ «*Nada v. Switzerland*» [GC], application № 10593/08, judgment 12.09.2012

⁸ «*Belozorov v. Russia and Ukraine*», application № 43611/02, judgment 15.10.2015

⁹ «*Gentilhomme, Schazff-benhadj and Zerouki v. France*», applications №№ 48205/99, 48207/99, 48209/99, judgment 14.05.2002

¹⁰ «*Vlastimir and Borka Banković, Živana Stojanović, Mirjana Stoimenovski, Dragana Joksimović and Dragan Suković v. Belgium, the Czech Republic, Denmark, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Spain, Turkey and the UK*» (dec.), application № 52207/99 (decision as to the admissibility, 12.12.2001)

**Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства,
захисту власності, приватного і сімейного життя).**

4-те вид., перероб, і доп. За ред. Й.Л. Бронза.
Зі вст. сл. Й.Л. Бронза, А.Є. Костіна та Д. В. Ягунова.
Одеса : Фенікс, 2019. 502 с.

Юрисдикційна компетенція держави за статтею 1 Конвенції здебільшого є територіальною. Презюмується, що юрисдикція здійснюється, як правило, на всій території держави.

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 131;
«*Hassan v. the UK*» [GC], n. 74

Юрисдикція здійснюється на всій території Договірної держави. Зобов'язання, взяті на себе Договірною державою за статтею 1 Конвенції, включають два аспекти: з одного боку – негативне зобов'язання утримуватися від втручання у здійснення гарантованих прав і свобод, а з іншого боку – позитивні зобов'язання вживати належних заходів для забезпечення дотримання таких прав і свобод на своїй території.

«*Sargsyan v. Azerbaijan*» [GC], n. 129¹¹

Лише у виняткових випадках дії держави, вчинені поза межами її території, або такі, що поширювались поза межі її території, можуть уважатися здійсненням нею юрисдикції в розумінні статті 1 Конвенції.

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 131;
«*Hirsi Jamaa and Others v. Italy*» [GC], n. 72¹²;
«*Hassan v. the UK*» [GC], n. 74

Питання про існування виняткових обставин, які надають підстави для констатації факту здійснення державою юрисдикції в екстериторіальному порядку, має вирішуватися з урахуванням конкретних фактичних обставин.

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 132;
«*Hassan v. the UK*» [GC], n. 74

Як виняток з принципу територіальності є те, що юрисдикція Договірної держави за статтею 1 Конвенції може поширюватися на дії її органів влади, які породжують наслідки поза межами її власної території.

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 133;
«*Jaloud v. the Netherlands*» [GC], n. 139¹³;
«*Hassan v. the UK*» [GC], n. 74

Хоча юрисдикція держави, насамперед, визначається територіально, поняття юрисдикції у розумінні статті 1 Конвенції не обмежується національною територією, а відповідальність держави може наставати внаслідок дій та бездіяльності її органів влади, що призвело до наслідків поза

¹¹ «*Sargsyan v. Azerbaijan*» [GC], application № 40167/06, judgment 16.06.2015

¹² «*Hirsi Jamaa and Others v. Italy*» [GC], application № 27765/09, judgment 23.02.2012

¹³ «*Jaloud v. the Netherlands*» [GC], application № 47708/08, judgment 20.11.2014

**Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства,
захисту власності, приватного і сімейного життя).**

4-те вид., перероб, і доп. За ред. Й.Л. Бронза.
Зі вст. сл. Й.Л. Бронза, А.Є. Костіна та Д. В. Ягунова.
Одеса : Фенікс, 2019. 502 с.

її територією.

«*Chiragov and Others v. Armenia*» [GC], n. 167¹⁴

Навіть за *виняткових обставин*, коли держава позбавлена можливості здійснювати владу на частині своєї території через військову окупацію збройними силами іншої держави, воєнні дії чи повстання, або внаслідок створення сепаратистського режиму на її території, вона *не втрачає* своєї юрисдикції за змістом статті 1 Конвенції.

«*Sargsyan v. Azerbaijan*» [GC], n. 130

Однак у випадках, коли держава позбавлена можливості здійснювати владу на частині своєї території, її відповідальність за Конвенцією *обмежується виконанням позитивних зобов'язань*. Такі зобов'язання стосуються як заходів, необхідних для відновлення контролю (як вираження своєї юрисдикції) над відповідною територією, так і заходів із забезпечення поваги до особистих прав заявника. Таким чином, перша частина цих зобов'язань вимагає від держави відстояти або відновити свій суверенітет над територією та утриматися від будь-яких дій з підтримки сепаратистського режиму. Згідно з другою частиною зобов'язань держава повинна вжити судових, політичних або адміністративних заходів для забезпечення особистих прав заявника.

«*Sargsyan v. Azerbaijan*» [GC], n. 131

«*Юрисдикція*», відповідно до статті 1 Конвенції, *не обмежується* національною територією держави. Відповідальність держави поширюється рівною мірою й на ті випадки, коли будь-яка дія або бездіяльність її органів влади призводить до певних наслідків за межами її території.

«*Loizidou v. Turkey*», n. 52¹⁵

Лише за *виняткових обставин* може поставати питання про відповідальність держави. Щоб установити визначальні принципи, необхідно дослідити практику Суду.

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 133;

«*Hassan v. the UK*» [GC], n. 74

Дії дипломатичних і консульських представників, присутніх на іноземній території відповідно до положень міжнародного права, можуть становити здійснення юрисдикції в разі, коли такі представники застосовують владу та контроль щодо інших осіб.

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 134;

¹⁴ «*Chiragov and Others v. Armenia*» [GC], application № 13216/05, judgment 16.06.2015

¹⁵ «*Loizidou v. Turkey*», application № 15318/89, judgment 18.12.1996

**Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства,
захисту власності, приватного і сімейного життя).**

4-те вид., перероб, і доп. За ред. Й.Л. Бронза.
Зі вст. сл. Й.Л. Бронза, А.Є. Костіна та Д. В. Ягунова.
Одеса : Фенікс, 2019. 502 с.

«Hassan v. the UK» [GC], n. 74

Суд уже визнав факт здійснення екстериторіальної юрисдикції державою в разі, коли з дозволу, на прохання чи з мовчазної згоди Уряду такої території вона виконує всі або деякі з публічно-правових повноважень, які за звичайних обставин здійснює цей Уряд. Таким чином, у випадках, коли за звичаєм, міжнародним чи іншим договором органи влади держави виконують адміністративні чи судові функції на території іншої держави, на цю державу може покладатися відповідальність за вчинені при цьому порушення Конвенції, якщо дії, про які йдеться, сталися з її вини, а не з вини територіальної держави.

«Al-Skeini and Others v. the UK» [GC], n. 135;

«Hassan v. the UK» [GC], n. 74

За певних обставин застосування сили представниками держави при здійсненні ними своїх функцій поза межами території такої держави може мати своїм наслідком те, що особа, яка таким чином переходить під контроль органів влади цієї держави, опиняється під її юрисдикцією відповідно до статті 1 Конвенції.

Цей принцип застосовувався у випадках, коли особу взято під варту представниками державної влади за кордоном.

Так, у справі *«Öcalan v. Turkey»* Суд установив, що «безпосередньо після того, як посадові особи держави *Kenya* передали заявника посадовим особам держави *Turkey*, він фактично опинився під владою *Turkey* і, відповідно, під «юрисдикцією» *Turkey*, незважаючи на те, що *Turkey* здійснила свою владу поза межами своєї території».

У рішенні у справі *«Issa and Others v. Turkey»* Суд зазначив: якщо було б доведено той факт, що турецькі солдати заарештували родичів заявників у *North Iraq*, привели їх до печери, яка була неподалік, і стратили, тоді це означало би, що загиблі перебували під юрисдикцією саме *Turkey* з огляду на здійснення солдатами своєї влади і контролю над ними.

В ухвалі у справі *«Al-Saadoon and Mufdhi v. the UK»* Суд зазначив, що двоє іракських громадян, які утримувалися під вартою у британських військових в'язницях на території *Iraq*, перебували під юрисдикцією саме *United Kingdom*, адже *United Kingdom* здійснювало повний і виключний контроль над цими в'язницями та особами, які утримувалися в них під вартою.

У рішенні у справі *«Medvedyev and Others v. France» [GC]* Суд установив, що заявники перебували під юрисдикцією *France* з огляду на здійснення французькими представниками повного й виключного контролю над судном та його екіпажем з моменту його затримання в міжнародних водах.

«Al-Skeini and Others v. the UK» [GC], n. 136;

**Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства,
захисту власності, приватного і сімейного життя).**

4-те вид., перероб, і доп. За ред. Й.Л. Бронза.
Зі вст. сл. Й.Л. Бронза, А.Є. Костіна та Д. В. Ягунова.
Одеса : Фенікс, 2019. 502 с.

«*Medvedyev and Others v. France*» [GC], n. 67¹⁶;
«*Al-Saadoon and Mufdhi v. the UK*», n. 86¹⁷;
«*Issa and Others v. Turkey*»¹⁸;
«*Öcalan v. Turkey*» [GC]¹⁹

Юрисдикція у згаданих вище випадках виникала не лише внаслідок контролю держави над будинками, літаками чи суднами, в яких утримувалися відповідні особи. Вирішальним у таких ситуаціях є факт здійснення фізичної влади і контролю над такою особою.

«*Medvedyev and Others v. France*» [GC], n. 67;
«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 136;
«*Al-Saadoon and Mufdhi v. the UK*», n. 86;
«*Issa and Others v. Turkey*»

У будь-якому разі, якщо держава через своїх агентів здійснює контроль і владу над особою і, відповідно, юрисдикцію, ця держава за статтею 1 Конвенції зобов'язана забезпечити цій особі ті права і свободи за розділом I Конвенції, які зачіпаються в ситуації зазначеної особи.

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 137

Суд раніше встановлював, що з точки зору міжнародного публічного права слова «*під юрисдикцією*» у статті 1 Конвенції повинні розумітися як такі, що означають, що юрисдикційна компетенція держав є перш за все *територіальною*. У той же час, Суд у своїй практиці визнав існування низки виняткових обставин, здатних призвести до наявності юрисдикції Договірної держави поза межами її кордонів. У кожному випадку питання про наявність виняткових обставин, які вимагають і виправдовують висновок Суду про те, що держава здійснювала юрисдикцію за межами своєї території, має вирішуватися з огляду на конкретні факти.

«*Belozorov v. Russia and Ukraine*», n. 86;
«*Vlastimir and Borka Banković, Živana Stojanović, Mirjana Stoimenovski, Dragana Joksimović and Dragan Suković v. Belgium, the Czech Republic, Denmark, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Spain, Turkey and the UK*» [GC] (dec.), n. 59;
«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n.n. 132-137

Такі факти включають у себе дії працівників дипломатичних і консульських представництв, які знаходяться на території іноземної держави відповідно до положень міжнародного права; дії держави, коли на підставі

¹⁶ «*Medvedyev and Others v. France*» [GC], application № 3394/03, judgment 29.03.2010

¹⁷ «*Al-Saadoon and Mufdhi v. the UK*», application № 61498/08, judgment 02.03.2010

¹⁸ «*Issa and Others v. Turkey*», application № 31821/96, judgment 16.11.2004

¹⁹ «*Öcalan v. Turkey*» [GC], application № 46221/99, judgment 12.05.2005

**Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства,
захисту власності, приватного і сімейного життя).**

4-те вид., перероб, і доп. За ред. Й.Л. Бронза.
Зі вст. сл. Й.Л. Бронза, А.Є. Костіна та Д. В. Ягунова.
Одеса : Фенікс, 2019. 502 с.

згоди, запрошення або мовчазної згоди Уряду певної країни вона здійснює всі або деякі з владних повноважень, які зазвичай мають виконуватися згаданим Урядом; а також за певних обставин, коли, наприклад, застосування сили представниками держави, які діють поза межами її території, може перевести взятую внаслідок цього під контроль особу під юрисдикцію держави згідно зі статтею 1 Конвенції.

«Belozorov v. Russia and Ukraine», n. 87;

«Vlastimir and Borka Banković, Živana Stojanović, Mirjana Stoimenovski, Dragana Joksimović and Dragan Suković v. Belgium, the Czech Republic, Denmark, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Spain, Turkey and the UK» [GC] (dec.), n. 71;

«Öcalan v. Turkey» [GC], n. 91

Ефективний контроль над територією

Ще одним винятком з принципу, згідно з яким юрисдикція держави за статтею 1 Конвенції обмежується її власною територією, є ситуація, коли внаслідок законних чи незаконних військових дій держава здійснює ефективний контроль над певною територією поза межами своєї території.

Зобов'язання забезпечувати на такій території конвенційні права і свободи випливає з факту здійснення такого контролю, незалежно від того, чи він здійснюється безпосередньо, через збройні сили держави, чи через підпорядковану місцеву адміністрацію.

Немає необхідності визначати, чи здійснює ця держава повний контроль за політикою та заходами підпорядкованої місцевої адміністрації у разі встановлення факту такого панування над територією. Той факт, що місцева адміністрація продовжує існувати завдяки військовій та іншій підтримці з боку контролюючої держави, покладає на цю державу відповідальність за політику та заходи підпорядкованої адміністрації.

Контролююча держава за статтею 1 Конвенції зобов'язана забезпечити на території, яка перебуває під її контролем, усі матеріальні права, закріплені в Конвенції та додаткових протоколах, які вона ратифікувала. Контролююча держава відповідає за будь-які порушення таких прав.

«Al-Skeini and Others v. the UK» [GC], n. 138;

«Vlastimir and Borka Banković, Živana Stojanović, Mirjana Stoimenovski, Dragana Joksimović and Dragan Suković v. Belgium, the Czech Republic, Denmark, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Spain, Turkey and the UK» [GC] (dec.), n. 70;

«Hassan v. the UK» [GC], n. 74;

«Cyprus v. Turkey» [GC], n.n. 76-77

**Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства,
захисту власності, приватного і сімейного життя).**

4-те вид., перероб, і доп. За ред. Й.Л. Бронза.
Зі вст. сл. Й.Л. Бронза, А.Є. Костіна та Д. В. Ягунова.
Одеса : Фенікс, 2019. 502 с.

Суд визнавав здійснення екстериторіальної юрисдикції Договірною Стороною, коли ця держава, шляхом ефективного контролю відповідної території та її мешканців за кордоном внаслідок військової окупації або за згоди, запрошення чи погодження уряду цієї території, здійснює всі або частину функцій публічної влади, які зазвичай здійснює такий уряд.

«Chiragov and Others v. Armenia» [GC], n. 168

Здійснення державою ефективного контролю над територією поза межами своєї території є питанням *факту*. Для визначення наявності ефективного контролю на території до уваги береться *чисельність військової присутності* на ній відповідної держави. При цьому також можуть ураховуватися й *інші фактори*, наприклад міра, якою її військова, економічна і політична підтримка підпорядкованій адміністрації зумовлює її вплив і контроль над даною територією.

«Al-Skeini and Others v. the UK» [GC], n. 139

Відповідальність держави може також виникати тоді, коли внаслідок бойових дій – незалежно від того, чи були вони законними, – вона здійснює ефективний контроль над районом, що знаходиться поза межами її національної території, яка, проте, виключається тоді, коли йдеться лише про миттєву екстериторіальну дію, оскільки формулювання статті 1 Конвенції не враховує такого підходу до поняття «юрисдикції».

«Al-Skeini and Others v. the UK» [GC], n. 132;

«Hirsi Jamaa and Others v. Italy» [GC], n.n. 70-75

У кожному разі питання про те, чи існують *виняткові обставини*, які вимагають та виправдовують висновок Суду про те, що держава здійснювала *екстериторіальну юрисдикцію*, повинно бути визначено з урахуванням *конкретних фактів*, наприклад, повного та виняткового контролю над в'язницею або судном.

«Al-Skeini and Others v. the UK» [GC], n. 132;

«Hirsi Jamaa and Others v. Italy» [GC], n. 77

Країна не може уникнути своєї «юрисдикції» за Конвенцією при проведенні рятувальної операції в умовах відкритого моря.

«Hirsi Jamaa and Others v. Italy» [GC], n. 79

Конвенційний правовий простір («espace juridique»)

Конвенція є конституційним документом європейського публічного порядку. Вона не регулює дії держав, які не є її сторонами, і не має за мету бути

**Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства,
захисту власності, приватного і сімейного життя).**

4-те вид., перероб, і доп. За ред. Й.Л. Бронза.
Зі вст. сл. Й.Л. Бронза, А.Є. Костіна та Д. В. Ягунова.
Одеса : Фенікс, 2019. 502 с.

засобом, який би вимагав від держав нав'язувати стандарти Конвенції іншим державам.

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 141;
«*Hassan v. the UK*» [GC], n. 74

У разі якщо територія однієї Сторони Конвенції окупована військами іншої, окупаюча держава повинна в принципі нести відповідальність за Конвенцією за порушення прав людини на цій окупованій території, оскільки інший підхід означав би позбавлення населення цієї території прав і свобод, якими воно користувалося до окупації, та утворення «вакууму» в захисті прав людини в межах конвенційного правового простору.

З іншого боку, важливість установлення наявності юрисдикції окупаючої держави в таких справах водночас не означає, що юрисдикція за статтею 1 Конвенції ніколи не може існувати поза межами території, яка перебуває під відповідальністю держав Ради Європи. У своїй практиці Суд не застосовував такого обмеження.

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 142;
«*Cyprus v. Turkey*» [GC], n. 78;
«*Vlastimir and Borka Banković, Živana Stojanović, Mirjana Stoimenovski, Dragana Joksimović and Dragan Suković v. Belgium, the Czech Republic, Denmark, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Spain, Turkey and the UK*» [GC] (dec.), n. 80

У справі «*Al-Skeini*» Суд установив, що родичі заявників підпадали під юрисдикцію *United Kingdom*, оскільки в період з 01.05.2003 по 28.06.2004 *United Kingdom* взяло на себе повноваження з підтримання безпеки в південно-східному Іраку, а родичі були вбиті в ході спецоперацій, здійснених військами *United Kingdom* відповідно до таких повноважень.

«*Hassan v. the UK*» [GC], n. 75

Смерть родичів заявників сталася внаслідок дій британських військовослужбовців безпосередньо або приблизно в час проведення операцій із забезпечення безпеки, здійснюваних британськими військами в різних частинах міста *Basrah*. Отже, у всіх цих випадках між *United Kingdom* і загиблими існував юрисдикційний зв'язок для цілей статті 1 Конвенції.

«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 144

Дружина третього заявника загинула під час перестрілки між британськими військовослужбовцями і невідомими бойовиками, і невідомо, якою стороною була випущена фатальна куля. Той факт, що загибель сталася під час британської операції із забезпечення безпеки, коли британські військовослужбовці патрулювали в районі неподалік дому заявника і взяли участь у фатальній стрілянині, означав, що між *United Kingdom* і цією загиблою

Ягунов Д. В.

**Практика ЄСПЛ (питання кримінального та цивільного судочинства,
захисту власності, приватного і сімейного життя).**

4-те вид., перероб, і доп. За ред. Й.Л. Бронза.
Зі вст. сл. Й.Л. Бронза, А.Є. Костіна та Д. В. Ягунова.
Одеса : Фенікс, 2019. 502 с.

особою також існував *юрисдикційний зв'язок*.
«*Al-Skeini and Others v. the UK*» [GC], n. 144

Пан *Tarek Hassan* підпадав під юрисдикцію *United Kingdom* з моменту його взяття в полон британськими військовими і до його звільнення з автобуса, який відвіз його зі слідчого ізолятора до пункту висадки.
«*Hassan v. the UK*» [GC], n. 80